

Posel světla

Jára Cimrman

VIZIONÁŘ

(Drama ze žhavé minulosti)

Osoby:

HLAVSA, sedlák

FRANTIŠEK, jeho syn

PTÁČEK, uhlobaron

SMRTKA

(Selská světnice bohatého statku, v jejímž zařízení dominují kachlová kamna s troubou.)

HLAVSA: Podívejte se, pane Ptáček, my vizionáři do té budoucnosti vidíme, ale vidíme z ní jenom takový výjev. Dám vám příklad: vidím oheň. Hoří stavení, běhají

tam lidi s kbelíkama. Co z toho můžu vyčíst: Že vyhoříte. Že to zachvátí stolu

nebo chlívy, můžu poznat sousedy, co vám pomáhají hasit, ale to je tak všechno.

Nemůžu vám říct, kdo vám to podpálí, kterej den přesně se to stane a jestli vám to

pojišťovna zaplatí. Bohužel právě tyhle věci lidi nejvíc zajímají. Nanejvýš se můžu

podívat, jak to neštěstí ponese. Jenomže to už je zase další výjev a ten si musíte

zaplatit zvlášť. Když vás pak uvidím, jak se houpete na větvi, pak teprve můžu říct,

že vám pojišťovna nic nezaplatí. Rozumíte tomu?

PTÁČEK: Ano, jistě.

HLAVSA: A teď ty nacionále. Jméno?

PTÁČEK: René Ptáček.

HLAVSA: Bydliště?

PTÁČEK: Praha.

HLAVSA: Povolání?

PTÁČEK: Uhlobaron.

HLAVSA: Hm. To musí být zajímavé povolání.

PTÁČEK: Mě to baví. Mám pět dolů. Tři v Ostravě a dva na Kladně.

HLAVSA: Máte nějaké děti?

PTÁČEK: Kvůli tomu jsem právě tady. Mám syna a dceru. O syna starost nemám, ten má budoucnost jistou. Chce být také uhlobaronem. Ale u dcery, to víte, tam záleží na tom, jak se vdá. A tady bych od vás potřeboval odbornou radu.

HLAVSA: Tak mi pěkně najednou řekněte, co vás trápí, a potom, až já ji otevřu, tak

už mi do toho nemluvte, poněvadž já to z ní musím dostat, dokud je horká. A taky

mi dneska není nejlíp. Všude mě píchá, tak prosím vás stručně a jasně.

PTÁČEK: Terezka má dva nápadníky. Líbí se jí oba a nemůže se rozhodnout. Mys

manželkou bychom jí rádi poradili. Jenomže to víte - s vámi snad mohu mluvit

otevřeně, jsme dospělí lidé - ti mladí se vlastně doopravdy poznají až o sva

tební noci. A to už bývá pozdě. My máme v rodině jednu takovou tragédii. Sestra se

provdala za Mazavku...

HLAVSA: To je tedy tragédie. Jak muž pije...

PTÁČEK: Ne, on doktor Mazavka je abstinent. Ale také: sestra se s ním seznámila,

viděla, že je to slušný, urostlý, zdravý mládenec, no a pak přišel ten okamžik, kdy spolu poprvé ulehli do manželské postele. A tu sestra objevila, že spolu nemohou spát. Ona nás jednou schválně pozvala, abychom se sami přesvědčili, a skutečně, pantáto, já vám řeknu, jak ten člověk chrápal, to jsem v životě neslyšel. S ním se v jedné místnosti nedalo spát.

HLAVSA: A co ti dva nápadníci? Taky chrápou?

PTÁČEK: To je právě to. Tereзка jako slušné děvče to pochopitelně vědět nemůže.

Tak jsme se s manželkou rozhodli, že to zjistíme sami. Vždycky když za Terezkou přijdou...

HLAVSA: Oni chodí oba zároveň?

PTÁČEK: Jo. Než se Tereзка rozhodne, chodí oba. My jim dáme najíst a pak je hned: pánové, zdímněte si, máme tu dva otomany... manželka jim naklepává polštářky, ale oni jako by něco tušili, mizerové, si nelehnu a nelehnu. Takže kdybyste se mi na ně podíval, s kterým by byla Tereзка šťastná.

HLAVSA: Já se vám na ně kouknu, ale to máme dva výjevy, bude to stát dvakrát tolik.

PTÁČEK: Jistě, stejně nevím co s penězma.

HLAVSA (postaví židli proti troubě): Tak na kterýho se mám podívat nejdřív?

PTÁČEK: Na pana Daňka třeba. To je jedno.

HLAVSA (otevře troubu): Ježíš, to je hrozný!

PTÁČEK: Chrápe, že jo! Já jsem si to myslel.

HLAVSA: Ale ne. Hrozně mě píchá v zádech. Proč mě to dneska tak bere?

FRANTIŠEK (otevře dveře): Tatínku, promiň, že ruším, ale nezapomněl jsi, že máš

dneska umřít?

HLAVSA: No jo! Ta moje hlava. A já nejsem vůbec nachystanej. Já na to zapomněl

jako na smrt. Takových věcí mám zařídit. Pojď mi, chlapče, přikládat, ať mám e to

věštění z krku. (František přisedne ke kamnům a prohrábne je.)

HLAVSA: Oholit se, převlíknout, ten grunt odkázat, teď vy do toho s těma nápadníkama... (Ozve se zaklepání.)

HLAVSA: Dále!

(Vstoupí pán v městských šatech, v levé ruce aktovku, v pravé kosu.)

SMRTKA: Dobrý den. Tak jsem tady.

PTÁČEK: Já jsem tu jen na návštěvě.

SMRTKA: Příbuzný? (Smrtka se k němu blíží, aby mu potřásla rukou.)

PTÁČEK: Ne, jen zákazník.

SMRTKA (mu tedy ruku nepodá): A vy?

FRANTIŠEK: Já jsem syn.

SMRTKA: Tak upřímnou soustrast.

(Potřese mu pravicí.)

HLAVSA: Vy jste...

SMRTKA: Já jsem Smrtka.

HLAVSA: Mé to trochu zaskočilo, já bych si potřeboval ještě zařídit pár věcí

.

- 23 -

SMRTKA: Nehodláte se doufám vzdalovat. Víte, abych vás honil s kosou po kopcích, to už není pro mě.

HLAVSA: Ne, tady zůstanu. Jenom se oholím, panu Daňkovi se podívám na Ptáčka ...

PTÁČEK: Obráceně.

HLAVSA: Totiž panu Ptáčkovi se podívám na Daňka.

SMRTKA: Tak ale rychle. Víte, on to každý oddaluje, ale nemá to cenu.

HLAVSA (přinese židli): Tak se tady zatím posaďte...

SMRTKA (se zasvěceně usměje): Pane Hlavsa, tyhle triky s tím lepidlem já znám.

Jednou jsem si na to sednul, ale přece si na to nesednu podruhý.

HLAVSA: To je poctivá židle. Podívejte. (Sahá na sedadlo.)

SMRTKA (usedá): Já bych vám to taky nedoporučoval. Ještě rádi mě tenkrát odl epili.

HLAVSA (posadí se ke kamnům, otevře troubu a zírá do ní): Tak se do toho dám e.

Víte, já věštím nejradši z trouby, protože se potřebuju dívat do naprostý tm y. A ten

horkej luft, co z ní jde, to jako by na vás vanul dech dějin. - Tak se ukaž, Daňku.

Kdepak tě máme? V Praze! A hele, jakej má velkej podnik. Těch strojů! Dokonc e

lokomotivy. A má tam kamaráda. Ale nespí mi, pane Ptáček. Co s tím budeme dě lat?

PTÁČEK: Že bychom chvíli počkali? Třeba se po obědě natáhne.

HLAVSA: To nejde, pane Ptáček, já nemůžu nechat tady pana Smrtku tak dlouho čekat.

SMRTKA: Správně. Žádný zdržování.

PTÁČEK: Tak se mi, prosím vás, ještě podívejte na toho druhého nápadníka.

HLAVSA: Jak se jmenuje?

PTÁČEK: To je pan Kolben.

HLAVSA (se opět dívá do trouby): Tak se ukaž, Kolbene. Kdepak tě máme? V Pra ze! A hele, jakej má velkej podnik. Těch strojů. A má tam kamaráda.

PTÁČEK: Ale počkejte. To tam máte zase toho Daňka. To už jste říkal.

HLAVSA: Kdepak. Tohleto je Kolben. Dokonce lokomotivy! Ale taky mi nespí. No

, nedá se nic dělat. Tak to máme Kolben-

Daněk po pěti korunách, celkem dostanu

deset korun. (Zavře troubu.)

PTÁČEK: Ale to hlavní, pane Hlavsa, to chrápání, to jsem se vlastně nedovědě l.

HLAVSA: Taky to máte levnější. Jinak by to stálo dvacet.

SMRTKA (vstane): Tak hotov?

HLAVSA: Nezlobte se, ještě ten grunt odkázat synovi.

SMRTKA (si zase sedne): Tak ale rychle, prosím vás.

HLAVSA: Milý synu, celý život jsem se dřel, abyste se vy, moje děti, měly do bře.

Jak víš, tvého mladšího bratra Václava jsem dal vyučit popelářem a tobě, prv orozenému, odkazuji náš grunt. A není to malý grunt. Máme na devadesát korců polí a

luk (Smrtka si začne brousit kosu), deset korců lesa, jeden rybník, deset kr aviček,

tři bejčky, dva páry koní, tucet prasat, drůbež nepočítaje. To všechno, Fran tišku,

bude odedneška tvoje. Tady pan Ptáček je svědek.

PTÁČEK: Jestli tomu dobře rozumím, tak ten podnik pana Kolbena je stejného d ruhu jako podnik pana Daňka?

HLAVSA: Jo. - A ve slavníku, Františku, jsou peníze na tu parní mlátičku.

PTÁČEK: A který z těch podniků je větší?

HLAVSA: Ty podniky jsou jeden jako druhý.

PTÁČEK: Úplně stejné?

HLAVSA: Navlas. A hypotéku na barák, Františku, jsem už taky splatil.

FRANTIŠEK: Milý tatínku, já vám děkuji za všechnu tu vaši dřinu, za to, že j ste se

celý život uskrovňoval, abysme my děti neměly nouzi.

HLAVSA: Děti jsem vychoval dobře.

FRANTIŠEK: Ale ten grunt, tatínku, ten náš velkej grunt já nechci.

HLAVSA: Co říkáš?

FRANTIŠEK: Ale ten grunt tatínku, ten náš velkej grunt já nechci.

HLAVSA: A proč?

FRANTIŠEK: Já nechci bejt bohatej.

PTÁČEK (se usměje): No tohleto tedy... To jsem ještě neslyšel! On nechce být b ohatý. Vám snad, hochu, přeskočilo.

HLAVSA: Ale ne. To my jsme jednou tu troubu strašně. rozhicovali a viděli jsme

neuvěřitelný věci. Chlapec se toho polekal.

FRANTIŠEK: Já ten grunt nechci.

HLAVSA: Ale neboj se, synu. Kdoví co ty výjevy znamenají. Já myslím, že bohatí to

budou mít vždycky dobrý.

FRANTIŠEK: Ne, ne. Co trouba ukázala, to se vždycky stalo.

PTÁČEK: A copak? Copak jste tam viděli tak hrozného?

HLAVSA: Do toho se nepleťte, pane Ptáček, vy jste si zaplatil Kolbena-Daňka a tohle je zas jiná předpověď.

PTÁČEK: No počkejte, pane Hlavsa, tady se naznačuje, že majetné lidi stihne snad

nějaký úpadek nebo co. A to mě jako uhlobarona eminentně zajímá. Na to já bych

si rád připlatil, abych věděl, co nás čeká.

HLAVSA: Pane Ptáček, já tady teď musím dát do pořádku rodinný věci, žádný další

zakázky už neberu.

SMRTKA: Správně. Končíme. Nic nového nerozjíždět!

HLAVSA: To jsem to dopracoval. Celej život se od slunka do slunka dřou na poli, po

večerech ještě přivydělávám u trouby, a nakonec mi syn oznámí, že o to hospodářství nestojí. To ti není hanba, říct takovou věc starýmu tátovi v jeho posledních hodině?

SMRTKA: Tak hodinu ne, pane Hlavsa, to jsme si nedomluvili. Já nemám jenom vás.

HLAVSA: To jsem tedy nečekal. A jak si to představuješ? Co já teď mám dělat,

když jsem vlastně už na smrtelný... židli?!

PTÁČEK: Pane Hlavsa, já nevím, co v té troubě bylo, ale kdybyste věděl, co já mám

pod zemí uhlí. A to mě švagr ještě přivedl na myšlenku, že bych si mohl vedle toho

uhlobaronství něco přivydělat jako finanční magnát. Takže já tu budoucnost v našem fochu vidím velice růžově. (Smrtka se zasměje.)

PTÁČEK: Vy se smějete?

SMRTKA: Mě si nevšímejte.

PTÁČEK: Vy něco víte? (Smrtka se jen vědoucně usměje.)

PTÁČEK: A nemohl byste nám to prozradit?

SMRTKA: Kdepak. To my nesmíme říkat.

PTÁČEK: No tohleto tedy! To jste mi tedy, pánové, nasadili pěkného brouka. Řeknu

vám, pane Hlavsa, za ty peníze jste mě moc nepotěšil. S tím chrápáním jste mi neporadil a teď ty divné řeči o majetku. Kdybyste aspoň řekl něco určitějšího, aby

člověk věděl, na čem je.

HLAVSA: Vidím jen výjevy. Vždycky jsem viděl jen výjevy.

SMRTKA: Pánové, vy to opravdu protahujete. Já nejsem žádný pedant, ale mně s touto

práci. (Vytáhne cibule.) V Tanvaldě U labutě je teď rvačka a ten cikán jim tam už

půl hodiny běhá po lokále s nožem v zádech. Tak prosím vás mějte taky trochu uznání.

PTÁČEK: Pane Hlavsa, přiložíme a vy se nám rychle podíváte do té trouby. Vždyť

nejde jen o mě. Udělejte to už kvůli svému synovi. (Františkovi) Hoďte tam poleno, mladý pane.

HLAVSA (mávne rukou): Tak tam nalož, Františku, já se mu na to kouknu.

(František přiloží. Smrtka si vytáhne z aktovky kladívko a kovadlinku a začne si

naklepávat kosu.)

HLAVSA (otevře troubu): Otevři mi dole popelník... No, a je to tady. Dneska je

pěkněj obraz. Vidím věž. Vidím kolo.

PTÁČEK: Ano, to je těžní věž.

HLAVSA: Je tam taková krásně kovaná brána.

PTÁČEK (pro hluk naklepávání neslyší): Cože?

SMRTKA: Kovaná brána! Vy jste snad hluchej!

PTÁČEK: Tak to je Terezka. Můj nejmilejší důl. Je to napsáno nad bránou. Ter ezka.

HLAVSA: Prosím vás, nemůžete s tím na chvíli přestat (Smrtka mu vyhoví.) Ta dy se

nedá pracovat. Tam není napsáno Terezka. Tam je Pe... Petr.

PTÁČEK: Petr? Já přece žádného Petra v rodině nemám? Proč já bych... Leda že b y

Terezka měla syna a že by se to jmenovalo po vnukovi.

HLAVSA: Počkejte, to není celý, tam je napsáno Petr... Bezruč.

PTÁČEK: Jak?

HLAVSA: Petr - něco červenýho - Bezruč.

PTÁČEK: No tohleto... Bezruč? Počkejte, není to ten, co píše proti nám ty básn ičky?

HLAVSA: Já básničky nečtu.

PTÁČEK: No jo, to je on. Ale že já bych po něm pojmenoval důl? To je nesmysl !

Ledaže by ho ode mne koupil. Ale že by mu ty básničky tak vynášely? Možné to je.

Když bude mít dost peněz, klidně mu ho prodám. Piš, barde, střádej, a až bud eš mít

dvacet miliónů, přijde den, zúčtujem spolu.

HLAVSA: Vidím jen výjevy, víc po mně nechtějte.

PTÁČEK: To je v pořádku, pane Hlavsa, já jsem s těmi výjevy spokojen.

FRANTIŠEK: Já bych se neukvapoval, pane Ptáček. Ty výjevy můžou znamenat vše licos.

PTÁČEK: Co by to mohlo znamenat? Prodám důl, no.

FRANTIŠEK: Třeba ho neprodáte. Třeba vám ho vemou.

PTÁČEK: Mladý pane, viděl jste někdy důl? To je díra v zemi, chodby tak a ta k

(ukazuje svislý a vodorovný směr). Prosím, peněženku mi můžou vzít, kočár m i

můžou vzít. Ale důl? Ten se může zatopit, zasypat, ale nikdo vám ho nemůže v zít.

(Smrtka se zasměje.)

PTÁČEK: Pane Smrtko, vy se pořád jen smějete. Když to víte, tak to řekněte, nebo

alespoň něco naznačte.

SMRTKA: My nesmíme ani naznačovat.

PTÁČEK: To jsou věci! Já snad teď nebudu ani spát.

FRANTIŠEK: No jo. Je to v troubě. Proto já ten grunt nechci.

HLAVSA: Ale Františku, komu ho teda mám odkázat? Vždyť mám jenom tebe a Václava.

FRANTIŠEK: Tak ho aspoň rozděl napůl. Půl mně, půl Václavovi.

HLAVSA: Ale to by byla škoda, dělit tak pěkněj grunt.

FRANTIŠEK: Škoda! Škoda! Já ti řeknu, proč to nechceš rozdělít. Protože Václ av je

tvůj mazánek. On si v Praze vesele popelaří a mně hodíš na hřbet takovej maj etek.

A až se ty tvý výjevy vyplněj, bude si Václav vesele sypat popel a já to ods káču za

celou rodinu.

PTÁČEK: Poslyšte, pane Hlavsa, jak tak o tom přemýšlím, nešlo by s tím něco dělat? Nemoh já bych se dát proti tomu Bezručovi pojistit?

SMRTKA: Pánové, já vás tady poslouchám a nestačím se divit. Všichni jste ste jný.

Včera taky: řídící učitel Sýkora z Liberce, takový rozumný, až osvícený člov

ěk, se
vším smířený, nezlobil, ale pořád jestli si s sebou může vzít knihovnu, že t
am má
slovníky. Já mu povídám, pane řídící, co tam s tím, a on: tak aspoň sbírku b
rouků.

Já mu říkám, tam si užijete brouků... A ve dveřích, dělám to nerad, jsem ho ta
k

zběžně prošacoval, a co myslíte, že měl v kapse? Spořitelní knížku. Prej že
je cestovní. Pánové, uvědomte si to všichni, jak jste tady, to se netýká jen
pana Hlavsy.

Je zakázáno cokoli brát s sebou do hrobu.

HLAVSA: A víte, pane Smrtka, že jsem si vás představoval úplně jinak?

SMRTKA: Že jo? Lidi si strašně vymýšlejí. Onehdy na jaře jsem viděl, jak mě
vynášeli. Nesli mě na holi k potoku. Já vypadal! No tak, Hlavso... (vytáhne h
odinky)...

kolikpak už máme... Propánakrále! To jsem se zase zakecal. To je nadělení! Teď

už mi vás nevěmou! Tak akorát toho cikána s tím nožem v zádech, to je násiln
á

smrt, to mi vezmou, ale vás, Hlavso... vás už ne. Vás až tak... za dva roky. Ale
to

už nebudu já.

HLAVSA: Jak to, vy ne?

SMRTKA: No jo. Já končím. Poslední, co dělám, je nějaký Ferdinand, Sarajevo
. A

pak jdu na odpočinek a přijde nový. Mladý. Ale to bude sekáč, pánové! Ne j
ako

já. Ten se nezakecá... (Kývne hlavou a odchází.) Tak na shledanou! (Zastaví se
a

pohlédne do publika.) Na shledanou...

(KONEC)